

Virushepatiittien laboriodiagnostiikka

Tärkeimmät hepatiittia aiheuttavat virukset ovat hepatiittivirukset A (HAV), B (HBV), C (HCV), D (HDV) ja E (HEV). Lisäksi myös muut virukset, Suomessa lähinnä sytomegalovirus- (CMV) ja Epstein-Barrin virus (EBV), voivat aiheuttaa hepatiittia. HAV ja HEV tarttuvat uloste-suutietä kontaminoituneen ruoan ja veden välityksellä. HBC, HCV ja HDV tarttuvat veren ja eritteiden välityksellä. HAV ei aiheuta kroonista infektiota ja kroonista HEV -infektiota tavataan lähinnä immuunipuutteilla. HBV, HCV ja HDV voivat aiheuttaa kroonisen infektion.

Alla lista suositeltavista virologisista tutkimuksista epäillyn akuutin ja kroonisen virushepatiittipotilaan laboriodiagnostiikkaan sekä immuniteettimääryksiin. Tutkimusten valintaan vaikuttavat esitiedot tartuntamahdollisuuksista.

Akuutin virushepatiitin laboriodiagnostiikka

Aiheuttaja	Ensisijaiset tutkimukset	Lisätutkimukset
HAV	3346 ¹ S-HAVAb	-
HBV	1605 S-HBsAg 3347 S-HBcAbM	1606 S-HBcAb 4312 S-HBVNhO
HCV	3815 S-HCVAb	6501 P-HCVNh
HDV	3521 ² S-HDVAb	-
HEV	4313 ³ S-HEVAb	-
Muu	2727 S-CMVAb 1337 S-EBVAbM	-

¹Sisältää osatutkimukset S-HAVAbG (1601) ja S-HAVAbM (1602).

²Vain, jos tiedossa HBsAg positiivisuus.

³Jos tiedossa oleilu riskialueella tai muu altistus.

Kroonisen virushepatiitin laboriodiagnostiikka

Aiheuttaja	Ensisijaiset tutkimukset	Lisätutkimukset
HBV	1605 ¹ S-HBsAg	25011 ² S-HBe 1606 S-HBcAb 4312 S-HBVNhO
HCV	3815 ³ S-HCVKombo	6501 P-HCVNh 13974 S-HCVNhty
HDV	3521 ⁴ S-HDVAb	-
HEV	4313 ⁵ S-HEVAb	-

¹Pyydettyäessä alihankintana tehtävä kvantitatiivinen HBsAg-määritys (HUSLAB: HBsAgkv, 20885).

²Sisältää osatutkimukset S-HBeAb ja S-HBeAg.

³Sisältää osatutkimukset S-HCVAb (3815) ja P-HCVNh (6501).

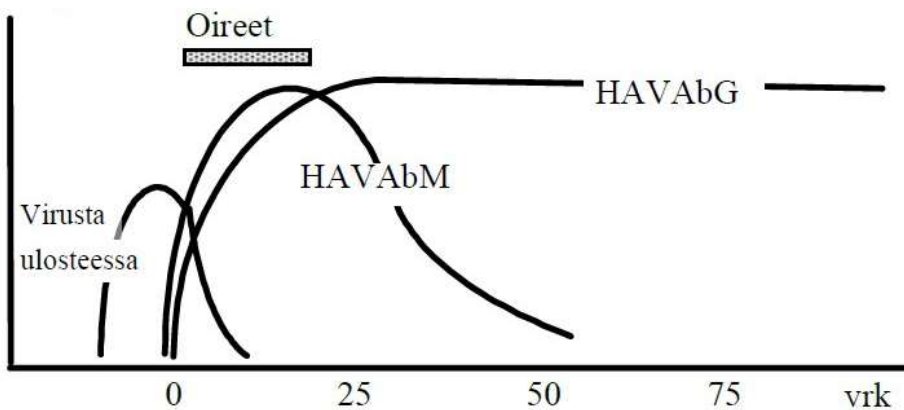
⁴Jos tiedossa HBsAg positiivisuus.

⁵Epäily kroonisesta HEV infektiosta taudille alttiilla henkilöllä.

Virushepatiittien immuniteettimääritykset

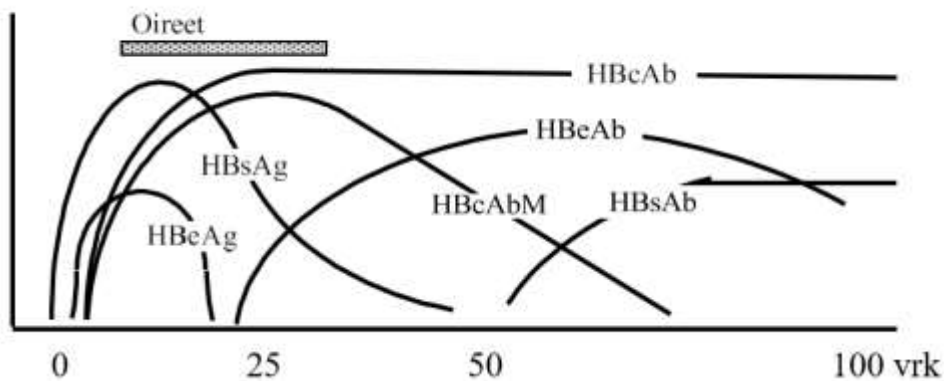
Aiheuttaja	Ensisijaiset tutkimukset	Lisätutkimukset
HAV	1601 S-HAVAbG	-
HBV	1608 S-HBsAb	1606 S-HBcAb
HEV	4313 S-HEVAb	-

Hepatiitti A -infektio

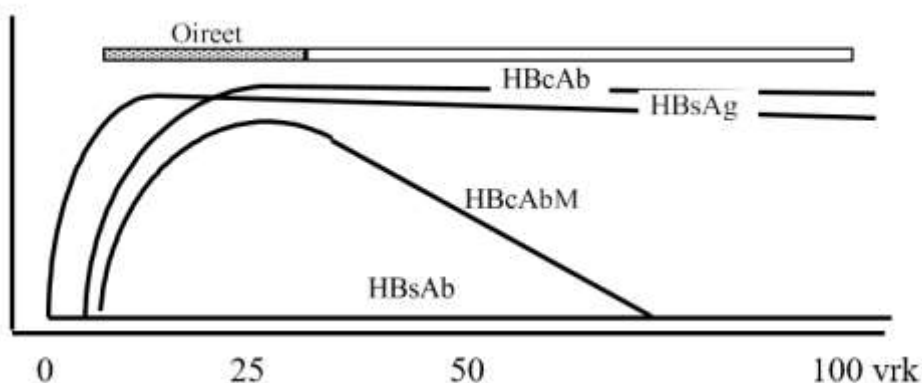

Hepatiitti A -infektioita diagnosoidaan Suomessa 10 – 40 vuodessa. Valtaosa on matkailuun liittyviä, mutta myös kotimaassa tapahtuvia tartuntoja ja pieniä epidemioita tavataan. Tuoreen infektion diagnostiikka perustuu lyhytaikaisten IgM -vasta-aineiden osoittamiseen.

Akuutti paraneva hepatiitti B -infektio

Kroonistuva hepatiitti B -infektio

Hepatiitti B -tartuntoja todetaan Suomessa 5 – 10 akuuttia ja 200 – 300 kroonista uutta tapausta vuodessa. Yleisimmät tartuntatavat ovat kontaminoituneiden pistosvälineiden käyttö ja suojaamaton seksikontakti. Muita mahdollisia tartuntareittejä ovat tartunta äidistä lapseen raskauden, synnytyksen tai imetyksen aikana ja tartunta veren- tai elinsiirron yhteydessä.

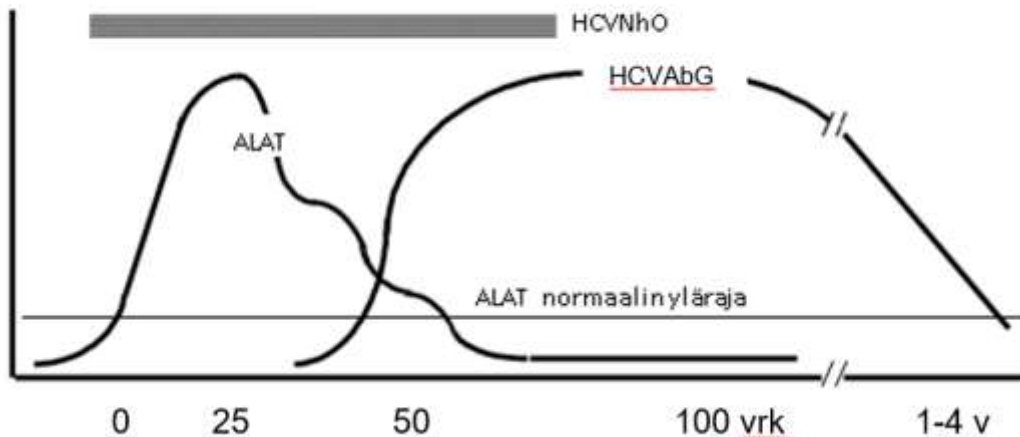
Ensisijaiset laboratoriotutkimukset ovat HBsAg -määritys, joka on positiivinen sekä akuutissa että kroonisessa hepatiitti B -infektiossa, sekä HBcAbM -määritys, joka on positiivinen vain akuutissa B-hepatiitissa. Hoitovasteen seurantaan ja diagnostiikan tukena voidaan käyttää nukleinihappo-osoitusta (S-HBVNhO 4312).

Hepatiitti B -markkerit ja niiden merkitys

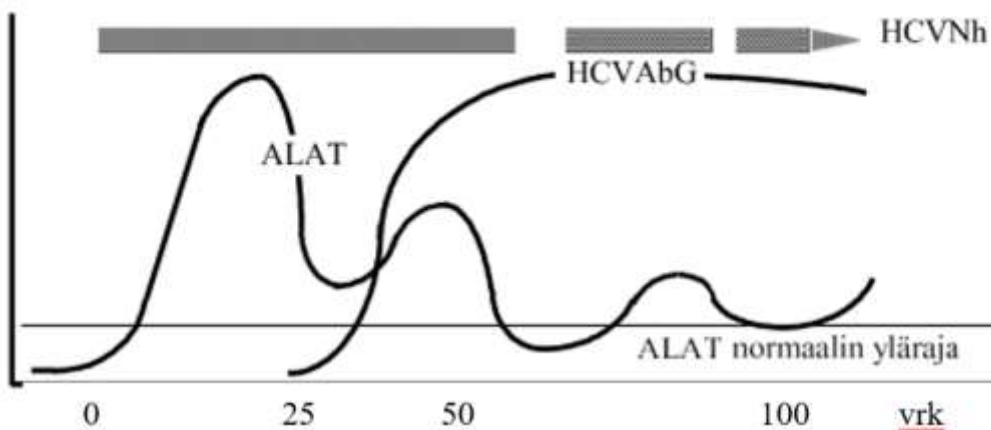
HBsAg	s- eli pinta-antigeeni Positiivinen HBsAg kertoo, että henkilöllä on akuutti tai krooninen HBV -infektio ja hän on tartuttava.
(HBcAg)	core- eli ydinantigeeni, ei esiinny vapaana verenkierrossa
HBeAg	e-antigeeni Esiintyy akuutissa tai kroonisessa HBV -infektiossa, e-antigeenipositiivisuus viittaa kohonneeseen tartuttavuuteen
HBsAb /anti-HBs	s-antigeenin vasta-aine HBsAb -positiivinen henkilö on sairastanut HBV -infektion tai on rokotettu (immunitaetti), eikä hän ole tartuttava.
HBcAb /anti-HBc	core-antigeenin vasta-aine HBcAb -positiivinen henkilö on sairastanut tai sairastaa parhaillaan HBV -infektiota, voi olla tartuttava. Positiivinen HBcAbM -tulos kertoo akuutista infektiosta. Rokotus ei saa aikaan anti-HBc -vasta-aineita.
HBeAb /anti-Hbe	e-antigeenin vasta-aine HBeAb -positiivisuus yhdessä negatiivisen HBeAg -tuloksen kanssa viittaa alhaiseen tartuttavuuteen.
HBVNh	viruksen nukleinihappo (DNA) Positiivinen HBVNh viittaa akuuttiin tai krooniseen HBV -infektioon. Kvantitatiivisella testillä voidaan seurata hoitovastetta.

Hepatiitti C on yleisin virushepatiitin aiheuttaja Suomessa, infektioita todetaan yli 1000 vuodessa. HCV tarttuu pääasiassa verivälitteisesti ja jonkin verran muiden kehoneritteiden välityksellä. Tartuttavuus seksikontaktissa ja perinataalisesti on HBV:n verrattuna vähäinen. Valtaosa (jopa 90 %) infektioista on todettu pistoshuumeiden käyttäjillä, seksitartuntojen osuus on noin 10 %. Laboratoriodiagnostiikka perustuu vasta-ainemäärityksiin ja nukleinihapon (RNA) osoitukseen. Paranevassa infektiosta vasta-aineet useimmiten häviävät muutamassa vuodessa, kun taas kroonisesti infektoituneilla ne yleensä säilyvät. Vasta-ainepositiivisia pidetään tartuttavina. Tartuttavuus varmistetaan nukleinihapon osoituksella PCR -menetelmällä (P-HCVNhO), joskaan negatiivinen tulos ei poissulje tartuttavaa HCV infektiota (syklinen HCVNh positiivisuus). Kroonisen HCV infektion aktiivisuuden ja hoitovasteen seurantaan suositellaan ensisijaisesti P-HCVKombo -tutkimusta (sis. S-HCVAb ja P-HCVNh) tai kvantitatiivista nukleinihapon osoitusta (P-HCVNh).

Akuutti, paraneva hepatiitti C -infektio

Kroonistuva hepatiitti C -infektio

Hepatiitti D -infektioit ovat Suomessa harvinaisia, 0 – 10 tapausta vuodessa. Infektiivisen hepatiitti D -virionin kokoaminen vaatii HBsAg:n läsnäolon proteiinikapselissa, joten edeltävä- tai yhtäaikaainen HBV -infektio on ehdoton edellytys HDV -infektiolle. Tartuntatavat ovat samat kuin HBV:llä, pistoshuumeiden käyttö on yleisin riskitekijä. Diagnoosi perustuu vasta-ainemääritykseen (S-HDVAb) ja tarvittaessa nukleiinihapon osoitukseen (P-HDVNho).

Hepatiitti E -virus on aiheuttanut suuria veden välityksellä levinneitä epidemioita mm. Intiassa. Viruksesta tunnetaan 4 genotyyppiä. Genotyypit 1 ja 2 aiheuttavat tautia vain ihmisessä ja taudinkuva muistuttaa hepatiitti A:ta. Genotyyppien 1 ja 2 aiheuttamaa tautia esiintyy eniten Etelä- ja Keski-Aasiassa, Kiinassa sekä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Genotyypit 3 ja 4 leviävät ihmisten ja eläinten välillä (mm. sikatilat) ja niitä tavataan myös länsimaissa. Genotyypit 3 ja 4 voivat harvoin aiheuttaa kroonisia infektioita immuunipuutteisilla henkilöillä.

Tartunta tapahtuu kontaminoituneista elintarvikkeista, vedestä tai verivalmisteista. Tauti on länsimaissa aiemmin luultua yleisempi ja tartuntamäärät ovat olleet kasvussa. Tartunta on yleensä (>90 % tapauksista) oireeton. Suomessa todetaan 20 – 60 tapausta vuodessa, joista kotimaisten tartuntojen osuus vaihtelee (v. 2022 tapauksista 18/29 kotimaisia). HEV -infektion erityispiirteitä on raskausaikaisen vakavan taudin mahdollisuus. Siihen liittyy maksakuolion riski ja jopa 20 – 25 % kuolleisuus. HEV -infektion diagnoosi perustuu IgG ja IgM vasta-ainemäärityksiin (S-HEVAb) ja tarvittaessa nukleiinihapon (RNA) osoitukseen (P-HEVNh).

	HAV	HBV	HCV	HDV	HEV
Tartuntatiet	oraalinen	veri	veri	veri	oraalinen
Itämisaika (vrk) (keskiarvo)	15 – 50 (30)	40 – 180 (70)	15 – 140 (50)	30 – 60 (45)	15 – 60 (40)
Oireisia akuuteista (%)	30 ¹	40	25	30 - 50	10
Fulminantteja akuuteista (%)	0.3	0.8	0.1	10	0.1–4 ²
Kantajiksi (%)	0	5 ³	50 – 80	70	0 ⁴
Kirroosi (%)	0	1	20 – 40	40 – 70 ⁵	0
Hepatoomarisiki	ei	kyllä	kyllä	kyllä ⁶	ei

¹ Alle 5-vuotiaalla lähes aina oireeton, aikuisilla yli 50% oireisia.

² Raskaana olevilla 15 – 20 % fulminantteja, joihin liittyy 20 – 25 % kuolleisuus.

³ Riippuu sairastumisistä, vastasyntyneistä 90 %, aikuisista 5 %.

⁴ Kroonista kantajuutta kuvattu genotyypeillä 3 ja 4 immuunipuutteisilla aikuispotilailla.

⁵ Superinfektioissa.

⁶ HDV/HBV-kaksoisinfektio lisää merkittävästi heptosellulaarisen karsinoman riskiä verrattuna pelkään HBV-infektioon.

Katselmoinut 2.9.2024/JS